

Չալոն, դունչը գետնին, պատերուն տակեն ծանր-ծանր կելեր. անոր աչքերուն մեջ կարծես վառված ոսկորներու կանաչորակ բոց մը կծխար: Կյուրեղի խանութին առջև կեցավ պահ մը: Անցավ ձեթ քարին քովեն, ուր հաճախ ժողովի նստած էր գյուղի մեծամեծներուն հետ, ու մտավ Գոթանենց փողոցը, որ իր փողոցն էր. կանգնեցավ այն ճամփուն վրա, ուրկե ժամկոչը կանցներ, կանցնեին ժամվորներն ու մանուկները դպրոցին:

Չալոն, քանի մը անգամ պատերուն վրա միզելե հետո, նորեն քարայրները պիտի վերադառնար, երբ հանկարծ ցվիքին վրա շարժող սովեր մը նշմարեց: Չալոն շարժեց ականջները, նկատեց նաև երկու ուրիշ սովերներ, որոնք փողոցին վրա իրարու մոտ կուգային ու կհեռանային: Ա՛հ, մութին մեջ անոնց հասակները ո՛րքան երկար կերևեին: Չալոն հարձակեցավ անոնց վրա ու լախտի ծանր հարվածներեն ետ մղվեցավ. նորեն հարձակեցավ, անոր ծայնակցեցան փողոցին շուները:

Հեղ մըն ալ, պո՛ւմ... լսվեցավ հրացանի պայթյուն մը. հետո՝ կարճ վայնասուն մը ու փախչող ոտքերու ձայներ:

Դրացիները արթնացան, դուրս թափվեցան ճրագներով ու գտան Գոթանենց լավագույն եզր՝ Պորոն, փողոցին վրա կեցած, անտարբեր, իր փնջածակերուն հարդերը կմաքրեր: Գողերն իրենց ավարը թողուցեր ու փախեր էին:

Քանի մը քայլ հեռու, հոն, սայլերուն քով, գտան նաև շատատ նիհարցած ու ծեր շան մը դիակը:

Ճանչցան:

Չալոն էր:

Գողերը գնդակով սպանած էին:

Ամփոփիչ հարցեր

1. Ի՞նչ էր փոխվել Չալոյի կյանքում: Ինչո՞ւ:
2. Ինչո՞ւ գյուղացիները իրենց վերաբերմունքը փոխեցին Չալոյի հանդեպ:
3. Ինչո՞ւ Չալոն հեռացավ գյուղից:
4. Ինչպե՞ս Չալոն հեռացրեց գողերին և փրկեց Գոթանենց լավագույն եզին:
5. Ի՞նչ վախճան ունեցավ Չալոն: Արտահայտի՛ր քո հույզերը նրա արարքի հանդեպ:

Առաջադրանքներ և վարժություններ

1. Ներկայացրո՛ւ «Չալոն» պատմվածքի բովանդակությունը և արտահայտած գաղափարը:

Բովանդակությունը	Գաղափարը

2. Մեկնաբանի՛ր այս պատկերը և արտահայտի՛ր վերաբերմունքդ. «Աշխարհ փոխված էր, ու Չալոն չհասկցավ, թե ինչու իրեն համար այս անգամ լուսնկան ու մենությունը ավելի մխիթարական էին, քան ցորեկները: Գիշերները միայն, երբ այլևս մարդ չկար փողոցները, Չալոն սայլին տակեն դուրս կելլեր, նույնիսկ մինչև Կյուրեղի խանութին մոտերը կերթար ու կթափառեր քնաշրջիկի մը պես»:

3. Կարդա՛ «Չալոն» պատմվածքը ամբողջությամբ և արտահայտի՛ր վերաբերմունքդ՝ պատասխանելով քառաբաժանի հարցերին:

1. Բնութագրող Բնութագրի՛ր պատմվածքի գլխավոր հերոսին:	2. Զգացմունքներ արտահայտող Ի՞նչ զգացումներ ունեցար պատմվածքը կարդալուց հետո:
3. Կենսափորձ Բանաստեղծության բովանդակությունը ի՞նչ հիշեցրեց քեզ: Ի՞նչ համանման պատմություն ես ընթերցել կամ կինոնկար դիտել:	3. Իմաստավորում Նոր վերնագի՛ր դիր յուրաքանչյուր հատվածին՝ բովանդակությունից ելնելով:

4. Պատմվածքի վերնագիրը կապի՛ր բովանդակության հետ և մեկնաբանի՛ր գաղափարը:
5. Քո կարծիքով այս պատմվածքը քանի՞ գաղափար է արտահայտում, ինչո՞ւ:
6. Համեմատի՛ր պատմվածքը քեզ ծանոթ այլ ստեղծագործության հետ, ներկայացրո՛ւ քո դիրքորոշումը:
7. Արժևորի՛ր պատմվածքի արտահայտած հույզը և համեմատի՛ր քո զգացածի հետ:
8. Դո՛ւրս գրիր գեղարվեստական պատկերավորման միջոցները և դրանք ստեղծագործաբար կիրառի՛ր գրավոր կամ բանավոր խոսքում:
9. Ըստ քեզ՝ որն է եղել պատմվածքը գրելու շարժառիթը: Ներկայացրո՛ւ ստեղծագործության ժանրային առանձնահատկությունը:

Գրականության մեջ հաճախ է պատահում, երբ հեղինակը ոչ թե հեքիաթ, այլ պատմվածք է գրում, բայց նրա գլխավոր հերոսը կենդանի է: Եվ եթե հեքիաթներում կենդանիներն իրականում մարդկանց են խորհրդանշում՝ այլաբանորեն ցույց տալով մարդկային բնավորության այս կամ այն գիծը, ապա պատմվածքներում պատկերավորումն առավել ռեալիստական է, և հաճախ կենդանու կերպարը հենց հակադրվում է մարդկանց կամ մարդկային հասարակության արատներին: Այսպես՝ Չալոն ծերացած, «իմաստնացած» մի շուն է, որին ողջ գյուղն է ճանաչում: Երեխաները սիրում են նրա հետ խաղալ, իսկ ժամկոչի խնկաբույր փեշերին քսմովելը, մարդկանց աշխարհում ապրելը շան համար է երանություն՝ մղձավանջներ բերող լուսնի տակ միայնակ անցկացրած տխուր գիշերներից հետո:

Բայց ահա վիրավորում ստանալուց հետո Չալոյի կյանքը հետզհետե փոխվում է: Իրենց հոգսերով տարված գյուղացիները կարծես թե մոռանում են շանը խնամել: Չալոյի վերքը չի լավանում, ոտքը սկսում է քայքայվել ու գարշահոտություն տարածել, և հիմա բոլորը, անգամ երեխաները, խուսափում են նրանից: Մարդկանց աշխարհում կենդանին իրեն միայնակ է զգում և հեռանում գյուղից: Օրեցօր նա ավելի է մոլեգնում, գյուղից շան քոթոթներ գողանում:

Բոլորը սկսում են վախենալ երբեմնի անմեղ ու անվնաս Չալոյից, փորձում են սպանել նրան: Շունը, սակայն, վերջին շնչում էլ մի օգուտ է թողնում աշխարհին: Կրկին գյուղում հայտնվելով՝ մի տուն է փրկում գողությունից, իսկ գողերը, վախից կրակելով կենդանու վրա, սպանում են նրան:

Ահա այսպես: Անլեզու կենդանիները, որոնց խնամակալն ու պաշտպանը մարդը պետք է լիներ, երբեմն իրենք են իրենց վարքով խրատ ու դաս տալիս մարդկանց:

«Սպիտակ ձիաորդ» վեպի ձեռագիրը

